

52 Başyapıt Üzerinden Hayata Bir Bakış

Mona'nın Gözleri

Thomas Schlessler

32
Ülkede

Giriş

Görecek Hiçbir Şey Kalmadı

Her yer karardı. Cenazede giyilen giysilerin rengi gibi. Hemen peşinden noktacık misali parıltılar belirdi orada burada. Tıpkı acıya karşı koyayım derken ya da duygulanmamaya çalışırken yumruğumuzu sıkığımız gibi kısılmış gözkapaklarının berisindeki gözlerimiz beyhude güneşe dimdik bakınca ortaya çıkan cinsten parıltılar gibiydi.

Tabii o, durumu hiç de böyle tanımlamamıştı. Keder, on yaşındaki körpeçik ve endişeli bir çocuğun ağzından dümdüz çıkıyordu. Ortada ne güzelleme vardı ne de şiirsellik.

“Anneciğim, her yer kapkaranlık!”

Bu sözcükler Mona'nın ağzından boğuk bir sesle çıkmıştı. Sitem miydi bu? Öyleydi, fakat bununla da kalmıyordu. İstemeye istemeye de olsa, annesinin ne zaman fark etse ciddiye aldığı nahoş bir ton takınmıştı. Çünkü Mona'nın bu dünyada “mış” gibi yapamadığı bir şey varsa, o da utanmaktı. Utanç kendini tek kelimeyle tavra, tonlamaya gizleyecekti ki zarlar atılmıştı. Hiç de hoş olmayan bir gerçek çıkmıştı ortaya.

“Anneciğim, her yer kapkaranlık!”

Mona kördü.

Hadisenin belirli bir sebebi yok gibiydi. Öyle özellikle bir şey de olmamıştı. Sağ elinde kalemi, sol avucunun altına sabitlediği defteriyle masanın tam da annesinin yağlı rostoyu sarımsakla çeşnilendirdiği

köşesinde güzel güzel matematik çalışıyordu. Rahatsız eden kolyesini nazikçe çıkarmaya çalışıyordu Mona, alıştırmaya kâğıtlarının üzerinde sallanıyordu ve yazı yazarken kambur durmak gibi kötü bir alışkanlık edinmişti. Ağır bir gölgenin gelip her iki gözüne de çöktüğünü hissetti. Sanki böyle mavi, böyle iri, böyle doğal oldukları için cezalandırılmışlardı. Karanlık, olması beklenen biçimde, yani gece olurken ya da tiyatro salonunun ışıkları kısılırken olduğu gibi dışarıdan bir yerden gelmedi. Görme yetisini vücudunun içinden ele geçirdi. Okul defterine çizilmiş çokgenlerin görüntüsünü kesen şeffaflık geçmişti içinden: Kahverengi tahta masanın, uzağa koyulmuş rostonun, beyaz mutfak önlüklü annesinin, karo kaplı mutfağın, yan odada oturan babasının, Montreuil'deki apartman dairesinin, sokakların tepesindeki gri sonbahar göğünün, tüm dünyanın görüntüsünü... Çocukcağz sanki bir lanetle karanlığa gömülüyordu.

Mona'nın annesi telaşla aile hekimini aradı. Allak bullak bir şekilde kızının perde inen gözbebeklerini tarif etti. Doktorun sorusunun ardından kızının herhangi bir konuşma sıkıntısı çekiyor veya inme iniyor gibi durmadığını belirtti.

"GİA¹ geçirmiş gibi görünüyor," deyiverdi adam, daha fazla bir şey söylemek istemeyerek.

Şimdilik sadece yüksek dozda aspirin istedi, bilhassa da anında ilgilenmesi için bir meslektaşını arayacağı Hotel-Dieu hastanesine Mona'nın acil sevkini talep etti. Meslektaşı aklına durduk yere gelmiyordu. Kendisi fevkalade bir pediatristti, ayrıca çok iyi bir göz doktoru olmasının yanı sıra çok yetenekli bir hipnoterapistti de. "Normal şartlarda körlüğün on dakikayı geçmemesi gerekirdi," deyip telefonu kapattı. İlk acil çağrının üzerinden on beş dakika geçmişti bile.

Küçük kız arabada ağlayıp şakaklarına vuruyordu. Annesi dirseklerinden tutuyordu. İçten içe bu küçük yusuvarlak ve narin kafaya o da vurmak isterdi. Tıpkı çalıştırmak amacıyla bozulmuş bir makineye manasızca vurmak gibi. Eski, yalpalayan Volkswagen'inin direksiyonundaki babay-

---

1 Geçici iskemik atak. (ç.n.)

sa evladının kurbanı olduğu kötülüğü yakalamayı umuyordu. Kızmıştı, mutfakta bir şey olduğuna ve bunu ondan saklıyor olduklarına kanaat getirmişti. Buhar bulutundan kötü bir düşüşe kadar olası tüm sebepleri tekrar tekrar sıralıyordu. Ama yok, Mona kırk defa söyledi:

“Kendiliğinden oldu!”

Babasıysa buna hiç mi hiç inanmıyordu: “Böyle durduk yere kör kalılmaz!”

Lakin evet, böyle kör kalınırdı, bu da kanıtıydı. “Kalınırdı”daki gizli özne Mona’ydı şimdi. On yaşında ve göz yaşları sular seller gibi akan Mona. O gözyaşları ki, Ekim’in o pazar gününde bir yandan karanlık çöküp akşam olurken gözbebeğine yapışmış kapkara isi belki siler atarlar diye bekliyordu. Cité adasında hemen köşede bulunan Notre-Dame hastanesinin önüne varmaya ramak kalmıştı ki birden hıçkırıklarını kesip donup kaldı Mona:

“Anneciğim, babacığım, geri geliyor!”

Görme yetisini geri getirmek kolaylaşsın diye soğuk rüzgârın estiği sokakta durup boynunu öne doğru uzatıyordu. Gözlerini kapatan örtü yukarı kaldırılan bir stor perde misali havaya kalktı. Çizgiler yeniden belirdiler, sonra yüz hatları, yakındaki nesnelere eni, boyu ve derinliği, duvarların dokusu ve en canlısından en koyusuna varıncaya kadar renklerin tüm tonları. Çocuk, annesinin küçük silüetini gördü tekrar, uzun kuğu gibi boynunu ve annesinin incecik, babasınınsa kapkalın kollarını. Son olarak da kendisini sevinçle dolduran gri bir güvercinin uzaklarda uçtuğunu fark etti. Körlük önce onu ele geçirmiş, sonra da serbest bırakmıştı Mona’yı. Vücutun bir tarafından girip diğer tarafından çıkan bir mermi gibi onu delip geçmişti, zarar vererek şüphesiz ama aynı zamanda bedeni iyileşmeye bırakarak. “Mucize” diye düşündü babası, krizin ne kadar sürdüğünü titizlikle saymıştı: Altmış üç dakika.

Hotel-Dieu hastanesinin oftalmoloji bölümünde küçük kızın tanı ve reçete eşliğinde bir dizi teste tabi tutulmadan gitmesine izin verilmesi söz konusu bile değildi. Endişeye ara verilmişti, ama tamamen geçmemişti. Hemşire binanın birinci katındaki bir odayı gösterdi. Aile hekiminin

haberdar ettiği pediatristin odasıydı bu. Dr. Van Orst melezdi, kelliğe erken yakalanmıştı. Kocaman, beyaz ve pasparlak önlüğu duvarların hastalığı çağrıştıran yeşiliyle tezatlık yaratıyordu. Yüzüne neşeli kırıkklıklar yerleştiren kocaman gülümsemesi onu sempatik kılıyordu. Bununla birlikte pek çok dram da biriktirmişti bu kırıkklıklarda.

Öne atılıp “Kaç yaşındasın sen bakayım?” diye sordu sigaranın bozduğu sesiyle.

*

Mona on yaşındaydı. Onu seven anne ve babasının tek kızıydı. Annesi Camille kırkına yaklaşıyordu. Boyu ortalamaydı, kısa ve karmakarışık bir saç modeli vardı. Sesinde varoşların cüretkârlığından uzak bir iz vardı. Kocasının dediği üzere, “hafif uçuk kaçık” olması cazibesine cazibe katıyordu, ama müthiş bir kararlılıkla da desteklenmişti. İçindeki anarşi durmaksızın otoriteye karışıyordu. İyi, ilgili ve gayretli bir çalışan olarak iç ve işçi bulma kurumunda çalışıyordu –en azından gündüzleri. Öğleden sonrasıysa başka bir iç yapıyordu, bile isteye kendini yoruyordu. Yalnız kalmış yaşlılardan tutun şiddet görmüş hayvanlara varıncaya kadar tüm işler yolundaydı. Paul’s e elli yedi yaşındaydı. Camille onun ikinci karısıydı. İlk karısı en yakın arkadaşıyla kayıplara karışmıştı. Yakaları giymekten aşınmış gömleklerini unutturmak için kravat takıyordu ve özellikle 1950’li yılların Amerikan kültürüne, müzik otomatlarına, pinball makinelerine, posterlere hayran bir ikinci el satıcısı olarak çalışıyordu. Her şey ergenlik çağında kalp şeklindeki anahtarlıkların koleksiyonunu yapmasıyla başladığı için satmak istemediği ve kimsenin de ilgisini çekmediği bir dizi anahtarlığı vardı. İnternetin gelişmesiyle Montreuil’ün üçra bir yerindeki dükkânı az daha kepenklerini indiriyordu. Nihayetinde o da içe koyuldu, durmadan güncellediği ve İngilizceye çevirdiği internet sitesiyle uzmanlığını sergiledi. Yok denecek kadar az olan ticari zekâsına rağmen, kendisini düzenli olarak batmaktan kurtaran nezaketli koleksiyonculara güveniyordu. Geçen yaz Gottlieb’in 1955’ten kalma Wishing Well pinball makinesini onarmıştı ve on bin avro gibi küçük bir gelir elde etmişti. Aylar süren yokluğun ardından hayırlı bir kazanç...Sonra yine koca bir hiç. Kriz deniyordu

buna. Paul dükkânda her gün bir kırmızı şarap açıyordu, sonra da onu kupaymışcasına Marcel Duchamp'inkinden sonra piyasada üreyen kirpi şeklindeki şişe askılıklarından birine takıveriyordu. Kimseyi suçlamadan kadehini tek başına kaldırıyordu. İçinden Mona'yla kadeh tokuşturuyordu. Mona'nın sağlığına, şerefe.

*

Hemşire testler için çocuğu hastanenin labirent gibi koridorlarında sürüklerken koca bir koltuğa yerleşmiş Dr. Van Orst, Paul ve Camille'e ilk tanıyı söyledi:

“GİA, ya da geçici ismik atak.”

Bu, kanın organlara akışının geçici olarak durduğu ve işleyiş bozukluğunun nedeninin bulunması gerektiği anlamına geliyordu. Ancak Mona'nın vakasının onu telaşlandırdığını söyleyerek devam etti. Bir yandan, onun yaşındaki bir kız için ender olan bu atak çok şiddetli gibi duruyordu; zira iki gözü de etkilenmişti ve üzerinden bir saat geçmişti. Diğer yandan, hareket etme ve konuşma kabiliyetlerini de kaybetmemişti. Şüphesiz MR taraması çok daha fazlasını söyleyecekti. “Kendinizi en kötüsüne hazırlamanız lazım,” diye ekledi kaygıyla.

Mona bir plakanın üzerine, korkunç bir makinenin içine uzandı ve kıpırdamadan kendini usulca içine bırakıverdi. Kolyesini çıkarması istenince reddetti. Büyükannesine aitti; ince bir balıkçı misinasına takılı küçücük bir deniz kabuğu olan kolye ona şans getiriyordu. Her gün boynundaydı. Sevgili “Dedişko”su da aynısından takıyordu. İki tılsımın onları birbirine bağlandığını düşünüyordu, dedesinden koparılmış gibi hissetmek istemiyordu. Kolye metal içermediğinden MR sırasında takmasına izin verildi. Sonra alacalı ışıltıları olan orta uzunluktaki kah-verengi saçlarla çevrili, yuvarlak bir ağzın kondurulduğu tatlı mı tatlı kafası fabrika gürültüsünün yankılandığı devasa bir kutuyla çevrildi. Mona işkencenin sürdüğü on beş dakika boyunca tabuta biraz olsun karşı koymak, mizah ve hayat aşılama için hiç ara vermeden şarkılar söyledi. Annesinin onu pışpışladığı zamanlarda mırıldandığı tatlı bir ninniyi söyledi kendi kendine. Süpermarketlerde durmadan çalan ve

saçları jöleli genç oğlanlarla dolu klibini sevdiği bir pop şarkısı söyledi. Dile dolanan reklam müziklerini söyledi. Babasını sinirlendirmek için sözlerini haykırdığı ve başarısız olduğu güne ithafen “Yeşil Fare” şarkısını da söyledi.

MR sonuçları çıktı. Dr. Van Orst teselli etmek için can attığı Camille ve Paul’ü yanına çağırdı. Hiçbir şey yoktu sonuçlarda. Kesinlikle bir şey yoktu. Kesitlerde beyin anatomisi yalnızca türdeş alanların gözükmesine müsaade ediyordu. Bu kısımda tümör yoktu. Gece boyunca gözbebeklerinin derinliklerinden iç kulağa varıncaya kadar diğer muayeneler de kanın, kemiklerin, kasların, damarların içinden geçilerek aralıksız olarak yapıldı. Buralarda da bir şey yoktu. Fırtına sonrası sessizlik. Böyle bir şey hiç yaşanmış mıydı ki?

Hotel-Dieu’nün koridorlarında yitip gitmiş olan saatin kadranı sabahın beşini gösteriyordu. Camille’in aklına bir çocuk şarkısı geldi: “Valla sanki kötü bir varlık Mona’nın gözlerini ona geri vermeden önce çalıp gitmişti,” diye içini döktü yorgun bir şekilde kocasına. “Sanki kurbanı karıştırmış gibi,” diye ekledi Paul de. Veyahut da bir işaret, bir uyarı yollamıştı ve şimdi de suçunu tekrarlamaya hazırlanıyordu, diye düşündüler sessizlik içinde.

*

Okul avlusunda zil sesi yankılandı. Madam Hadji’nin hizaya soktuğu öğrenci seli ikinci kata vardı. Öğretmen, arkadaşları Mona’yı Azizler Yortusu tatilinin dönüşüne kadar göremeyecekleri konusunda dördüncü sınıf öğrencilerini bilgilendirdi. Haberi Camille’den henüz almıştı, kadın olayların vahametini gizlemeden kâbus dolu gece hakkında hemen hemen her şeyi anlatmıştı. Çocuklar soru sordular elbette: Herkesten bir hafta önce tatile çıkmaya hakkı var mıydı ki?

“Birazcık hasta,” demekle yetindi öğretmen, söylediğinden kendi de tatmin olmayarak.

“Birazcık hasta ha, şansa bak ya!” diye bağırdı üçüncü sıradaki Diego, tiz sesi tüm sınıfın onayını aldı.

Çünkü çocukların büyük bir kısmı için hastalık özgürlüğe kapı aralar...

Sınıfın en köşesinde, tebeşir tozlu perdelerin hemen yanında Mona'nın en iyi arkadaşları olan ve odasının her metrekaresini bilen Lili ve Jade vardı; hâlâ bir şeyler zırdıyorlardı. Ah Ah! Ne çok isterlerdi şu an onunla birlikte olmayı! "Birazcık hasta". Tamam hasta da, günlerini babasının ikinci el dükkânında geçirecek kesinlikle," diye düşünüyordu Lili. Gözlerini Mona'nın boş kalan yerine çeviren Jade da Amerika kokan eski eşyalarla dolu mütevazı dükkânda oynadıkları türlü türlü oyunları ve anılarını düşünerek keyifle Mona'nın yanlarında olduğu günleri yad ediyordu. Çocukları hayallere daldıran tüm o ışıklı, eğlenceli ve gizemli ıvır zıvırları. Ancak Lili karşı çıktı:

"Hayır ya, hasta olduğunda Dedişko'su gelip ona bakar, fakat o adam beni korkutuyor."

Jade kendisini hiçbir şeyin, özellikle de Mona'nın dedesinin korkutmadığını Lili'ye göstermek amacıyla zorla alaycı bir kahkaha attı. Fakat içten içe ona hak veriyordu: Doğruydı, tok ve derinden gelen bir sesle konuşan bu yaşlı, dev gibi, incecik ve yüzü façalı adamın karşısında o da korkuyordu...

*

"Alo, babacığım, benim ben."

Uzuvları uyuşmuş Camille, babasını aramaya karar verdiğinde öğlen vaktiydi. Cep telefonu kullanmayı reddeden Henry Vuillemin, aramaları daima sabit telefonundan kuru ve hiddetli bir "buyurun" ile yanıtlar, coşkuya hiç fırsat vermezdi. Kızı bu huyundan nefret eder ve her seferinde henüz hayattayken annesinin telefonu açtığı zamanları özlerdi.

"Babacığım, sana söylemesem olmaz. Dün akşam korkunç bir şey oldu," dedi heceleyerek Camille. Duygularına hâkim olmaya çalışarak her şeyi sırasıyla anlattı.

"Eee?" diye sordu Henry sabırsızlıkla.

Fakat Camille anlatırken gözyaşlarını o kadar uzun süre tutmuştu ki kocaman bir hıçkırık bedenini şişirip nefesini kesti. Cevap veremedi.

"Canım benim, eee?" diye ısrar etti babası.

Bu beklenmedik “canım benim” temiz hava gibiydi. Nefesini içine çekip verdi:

“Yok bir şey! Şimdilik yok bir şey. Her şey yolunda. Sanırım.”

Böylece Henry uzun bir oh çekti, ardından boynunu geriye atıp başını döndürdü. Tavanının kabartmalarındaki dolgun meyvelerin, kıvrım-dalların ve bahar çiçeklerinin neşeli desenlerini seyretti.

“Ver de bir konuşayım.”

Ancak salondaki tekli koltukta kırmızı örtünün altına kıvrılmış Mona uyuyup kalmıştı. Şair Ovidius, bilincin uykuya daldığı safhayı kucak açan, gevşeten ve tembelleştiren kocaman bir mağaraya girmek gibi tanımlıyordu: Uyku Tanrısı. Güneş Tanrısı Apollon’un erişemediği bir oyuk yaratıyordu. Mona insan ölçğine göre bu gizemli ve değişken bölgelere yapılan seyahatlerden daha düzenli bir seyahat olmadığını öğrenmişti dedesinden... Bu yüzden de hayat boyu yürünen bu toprakları ihmal etmemek tavsiye edilirdi.

*

Dr. Van Orst, ilerleyen günlerde yeni muayenelere başladı. Hâlâ belli bir anomali göstermiyorlardı. Bu altmış üç dakikalık körlük açıklanamıyordu. Öyle ki pratisyen hekim, kasla ilgili bir bozukluk olduğu varsayılan “geçici ismik atak” demeye çekiniyordu bundan gayrı, pek emin değildi. Net bir tanı olmadığından Mona’ya –ve ebeveynlerine– hipnoza başvurmayı önerdi. Bu fikir Paul’ü şaşırttı. Küçük kıza gelince, bunun ne olduğunu bildiğinden emin değildi. Bu kavramı okulda konuşulurken belli belirsiz duyduğu, ürkütücü fular oyununa² benzetiyordu. Van Orst bu yanlış algıyı düzeltmek için Mona’yı hipnoza sokarken onu geçici olarak kontrolü altına alabileceğini açıkladı. Böyle bir deneyim, zamanda geriye gitmesine ve Mona’nın görme yetisinin kaybolduğu o gerçek ana dönmesine, o anı tekrar yaşatmaya ve muhtemelen sebebi tespit etmesine olanak tanıyacaktı. Paul karşı çıktı. Söz konusu dahi olamazdı, tehlikeliydi bu. Van Orst ısrar etmedi. Bir çocuğun etkili bir biçimde hipnoz edilmesi için güven ortamı sağlanmalıydı. Lakin

2 Boynu sıkın bir fularla oynanan ve ölümle sonuçlanabilen tehlikeli bir çocuk oyunu. (ç.n.)

Mona'nın önyargısı ve babasının öfkeli çıkışı ortasında artık her yer mayın tarlasıydı. Camille'e gelince, o tek kelime etmemiştir.

Van Orst, genç hastaya klasik bir sağlık programı da çıkarmıştı: Haftalık kan ve damar kontrolleri, on günde bir göz doktorunu ziyaret etmek. Paul ve Camille'i semptomatik karakteristik taşıyan her tür öznel işareti göz ardı etmemeleri konusunda tembihledi. Bu da kızlarının duyularına karşı son derece dikkatli olmaları gerektiği anlamına geliyordu. Bu konuda bir çocuk psikiyatristine danışmalarını tavsiye etti:

"İşin aslı, tedavi edici olmasından ziyade her zamanki gibi önlem alalım diye."

Paul ve Camille doktorun önerilerini şaşkınlıkla dinliyorlardı, fakat akıllarını kurcalayan tek bir soru vardı: "Mona nihayetinde görme yetisini kaybedecek miydi?" İlginçtir ki Dr. Van Orst hiçbir aşamada herhangi bir nüksetme tehdidi olduğundan bahsetmedi, ebeveynlerinin düştüğü dehşete rağmen bu konuyu konuşmaktan kaçındılar. Hatta birbirlerine, "Eğer doktor bile bu konudan kaçırıyorsa konuşulmaya gerek olmadığı içindir," dediler.

Henry Vuillemin kızıyla konuyu yüz yüze konuştu. Yıkıma sebep olacaksa bile sorulardan kaçacak biri değildi. Eli telefona pek gitmeyen biri olarak, sırf Mona'nın sesini duymak için o hafta telefon görüşmelerini sıklaştırdı. Sıcak ve heyecanlı bir ses tonuyla Camille'i darlıyordu: Evet miydi, hayır mıydı? Hayatının en değerli parçası olan sevgili torunu kör mü kalacaktı? Henry, Mona'yı görmek için ısrar ediyordu ancak Camille onun bu isteğini edebiyetle geri çevirememişti. Körlük krizinden tam bir hafta sonra, yani pazar günü Azizler Günü'nde gelmesini önerdi. Bu sohbeti tahmin eden Paul kaçarcasına oradan ayrıldı ve bir kadeh boğaz gıcıklayan Burgonya şarabını neredeyse fondıplendi. Kayınpederinin karşısında kendini acınacak derecede kötü hissediyordu. Mona ise tam aksine haberi duyunca sabırsızlandı.

Görmüş geçirmiş metanet dolu bu dedeyi çok seviyordu. Hatta öyle seviyordu ki yanından geçenlerin, uzun gölgesine ve kalın çerçevesi kare gözlüklerine hayran hayran bakmalarına bile bayılıyordu. Onun

yanındayken kendini güvende hissediyordu. Bu dünyadan alıp götürüyordu onu. Henry onunla her daim bir yetişkinle sohbet eder gibi sohbet etmeye çalışırdı. Bu asimetriyi isteyen ve zevk alan Mona'ydı, bayılıyordu buna. Anlamamaktan hiç mi hiç korkmuyor, hatalarla yanlış anlamalara gülüyordu. Zira karşılığında kendine özgü ifade şeklinin izinden gidiyordu ve bu elbette ki bir oyundan ibaretti.

Henry onu çok bilmiş bir maymuna çevirmek istemiyordu. Gençlerin hatalarını bulup üstenci bir sesle onları düzelden o komik dedelerden olmak istemiyordu, yapısında yoktu. Ona hiç ödev yaptırmamış, karnesine karışmamıştı. Ayrıca Mona'nın cümleleri ifade ediş şekillerine hayrandı. Neden mi? Bunun cevabını o da bilmiyordu. Anlamakta zorlanıyordu. Başından beri onun çocuksu dilindeki bir şeye takılmıştı, peşini bırakmıyordu. Bu diline bir artı mı katıyordu yoksa onu daha az *bilmem ne* mi kılıyordu? Bir nitelik miydi yoksa kusur muydu? Bu izlenim daha da sıkıntılıydı çünkü yeni bir şey değildi. Mona'nın "minik ezgisi"nde Henry'nin bir gün iyice dinleyerek çözeceği bir bilmece gizliydi.

Camille bazen bu "gerçek olamayacak kadar iyi" olduğunu düşündüğü ilişkinin kendisini şaşırttığını kabul etse de kusursuzca ilerlediğini ve kızının bu ilişkiden mutlu olduğunu kabul ediyordu. Victor Hugo'nun *Dede Olma Sanatı* adlı eserinden alıntı yapmaya bayılan Henry, duymak isteyenlere aktarımın temel ilkelerinden birini hatırlattı: Sanki her yeni sözcük beynimizin o engin tarlasında halihazırda çiçek açmış bir ağaç olmak zorundaymışçasına birinin bize söylediği her şeyi hemencecik anlamanız önemli değil. Karıklar kazıldığı ve tohumlar ekildiği sürece çiçekler açmaları gerektiği zaman açacaklardır.

Karıklar ve tohumlar, Henry Vuillemin'in ilk vurgudan itibaren sizi kendine bağladığı zengin ve sağlam bir kelime akışıydı, böylece dikkatinizin dağılmasına izin vermezdi. Çok basit bir konuşma biçimiydi, ama öyle zengindi ki insanı mutlu ediyordu. Yavaşlamadan önce zaman zaman hızlanan, sonra da hafif bir duygulanmayla konuşmayı taçlandıran bir hikâye anlatıcısıydı. Kendi halinde bir alimlik ve deneyim abidesiydi.

Dolayısıyla “Dedişko”yla ilişkisi çok farklıydı. Büyükanne ve büyükbabalardan torunlara, torunlardan büyükanne ve büyükbabalara uzanan mucizevi bir bağ oluşur bazen; varoluşsal bir eğriyle birlikte yaşlılar tam yaşlılıklarının doruğundayken ilk gençliklerine dönerler ve hayatın baharını herkesten daha iyi kavrarlar.

Henry Vuillemin, Ledru-Rollin caddesinde Art Nouveau tarzına öykünen dar, ahşap kaplı bir işletme olan Peintre bistrosunun hemen üst katında güzel bir dairede oturuyordu. Her sabah bistroya iner, aynı şeyleri yapardı: Kahve ve kruvasan söyler, ulusal gazeteyi okur, müşterilerle ve moladaki garsonlarla zaman zaman sohbet ederdi. Kendini eski bir dünyaya ait hissediyordu. Rutin halinde yavaş adımlarla Bastille meydanına yürüyor, Faubourg-Saint-Antoine caddesinde vitrinde bulunan mobilyaları incelemeyi seviyor, Richard-Lenoir bulvarının orta şeridinden République meydanına geri yürüyor, sonra tekrar Voltaire bulvarına dönüyordu. Öğleden sonra nihayet evinde oluyor, tavana kadar yığılmış sanat kitaplarını inceliyordu. General de Gaulle’den bir santimetre daha uzun olan Henry basamaklı tabure ya da merdiven olmaksızın çıkıp en ulaşılmaz kitapları alıyordu ve ilginçtir ki onu en çok çeken de bu kitaplar oluyordu. Hafızası çok kuvvetliydi. Yine de bildikleri hakkında konuşmaya yatkınlığı ve alçakgönüllülüğü arasında bir ayırım yapmak zorunda kaldığı oluyordu. Mona bu kuralı biliyordu. Dedesinin bahsetmediği tek şey, onu yedi yıl önce dul bırakan Colette Vuillemin’di. Babası gibi Camille de bu konuda tek kelime etmemişti. Çocuk zaman zaman bir gedik açmaya çalışsa da ölüm sessizliğiyle karşılaşılıyordu. Colette hakkında konuşulmuyordu. Asla ve kat’â. Bu tabunun tek istisnası, Henry’nin ölen karısının hatırası niyetine boynunda taşıdığı aksesuarı. 1963 yazında Fransız Rivierası’nda onunla birlikte yerden topladığı misinaya takılmış küçük tatlı bir deniz kabuğuydu bu. Gününü tam hatırlayamıyordu ama kavurucu sıcaklığı ve Colette’e verdiği bir sürü sözü hatırlıyordu. Dediğimiz gibi, Mona büyükannesinden miras kalan kolyeyi takıyordu.

Hepimizin kendimize has yemin etme biçimleri var. Henry Vuillemin “yeryüzünde güzel olan her şey üzerine yemin ederim” diye ederdi. Mona

bu ifadeyi duyduğunda çok şaşırır, gülse mi gülmese mi bilmediğinden kafası karışık bir kahkahayla omzunu silkerdi. Yeryüzünde olan güzel şeyler aynı anda hem her şeydi hem de hiçbir şey. Hem saygıdeğer dedesinin de bunlardan biri olup olmadığını merak ediyordu. Henry belli ki çekici bir genç adamdı ve hâlâ heybetli, çekici ve göz alıcıydı. Bir deri bir kemik kalmış seksenlik endamı müthiş derecede hoş bir dinçlik ve zekâ saçıyordu. Ama yüzü façalıydı; sağ tarafında elmacık kemiğinin altından başlayıp kaşına kadar uzanan bir yara izi vardı. Yaralanırken çok acı vermiş olmalıydı. Sadece derinin bir kısmını değil, korneanın bir parçasını da koparmıştı. Savaşta yadigârdı. Korkunç bir yadigâr. 17 Eylül 1982'de Agence France-Presse adına Lübnan'da foto muhabirliği yaparken bir Falanjist engellemek için onu yaralamıştı. Şatila kampına yaklaşıyordu. Söylentiye göre bu kampta katliamlar yapılıyor, Başkan Beşir Cümeyyil'in öldürülmesine misilleme olarak Filistinli mülteciler yargılanmadan keyfi bir şekilde infaz ediliyordu. Olayların gerçekliğini teyit etmek, onlara tanıklık etmek istemişti. Yoluna insanlık dışı bir şiddetle taş koyulmuştu. Henry çok kan kaybedip gözünü kullanamaz hale gelmişti. Bu sakatlık, uzun boyu ve yıllar içinde gittikçe belirginleşen zayıflığıyla birleşince görünüşüne olağandışı bir hava katmıştı. Eddie Constantine'e benzeyen yakışıklı muhabir efsanevi bir figür haline gelmişti.

*

Mona, Azizler Günü'nde iyi durumdaydı. Ebeveynleri Mona'nın geçirdiği o zor Kasım ayını neşeli hale getirmek için çok uğraşmıştı. İki dostu Jade ve Lili oyuncakların hayat bulduğu animasyon filmi *Toy Story*'yi izlemek için uğramışlardı. Etrafta oynayıp duruyorlardı. Özellikle de Jade. Çekik Avrasyalı gözleri, koyu teni ve muntazam taranmış saçlarıyla yaramaz ve güzel bir kızdı. Yine de şaşkırtıcı bir tutkusu vardı ve ona göre hareket ediyordu: Suratını şekilden şekle sokmak. O uyum içindeki yüz ifadesini alışılmadık ve gülünç ifadelerin öfkeli oyuncular gibi akıp gittiği hareketli ve dengesiz bir tiyatroya nasıl dönüştüreceğini iyi biliyordu. Mona her zaman daha fazlasını yapmasını istiyordu, buna bayılıyordu.

Saat dokuzda diyafon çaldı. Paul dudaklarını büzüp kaşlarını kaldırdı. Camille düğmeye bastı: “Baba?”

Ta kendisiydi, o an kapıda belirmişti. Paul onunla selamlaştıktan sonra Jade ve Lili’yi evlerine götürmek üzere yola çıktı; bu sırada Mona, annesi ve dedesi hep birlikte evdeydiler. Önüne geçilemeyen bir sevinç gösterisinin ardından, başından geçen talihsiz olayı iki arkadaşına anlatmamaya özen gösteren küçük kız, altmış üç dakikalık çilesini ve hastanede çektiği acıları ayrıntılarıyla anlattı. Camille araya girmiyordu.

Henry, Mona’nın dur durak bilmeden konuşmasını dinlerken bir yandan da çocuğun odasını klinik bir gözle inceliyordu. Büyüleyici dekorlara rağmen yatak odası bile son derece iç karartıcı görünüyordu. Çiçek çelenkleriyle süslü duvar kâğıtları, kalp ya da hayvan şeklinde pullarla süslenmiş biblolar, pembe ya da kahverengi sevimli oyuncaklar, ergenlik çağını henüz geride bırakmış ünlülerin abartılı posterleri, plastik takılar, çizgi filmlerdeki prenses mobilyaları... Çarşamba pazarı gibi olan bu odanın cıvılcık renkleri onu esir aldı. Zevksizliğin hâkim olduğu bu yerde güzelliği dair iki şey vardı: Paul’ün kelepirci bulduğu, Mona’ya verip küçük çalışma masasının üzerine astığı 1950’lerin sanayi sonrası Amerika’sından kalma mafsallı kollu sağlam bir lamba. Bir de yatağın üzerinde, bir çerçevenin altında asılı duran, bir tablounun teksir edildiği bir sergi afişi. Afişteki renkler ince ve soğuk tondaydı. Yüzü arkaya dönük şekilde öne eğilmiş, beyaz kumaş kaplı bir tabureye oturmuş, sol ayak bileğini sağ dizinin üzerine atmış çıplak bir kadını resmediyordu. Bir köşesinde “Orsay Müzesi Paris-Georges Seurat (1859-1891)” yazıyordu.

Bu istisnalara rağmen Henry üzücü bir gözlemde bulunmuştu. Çocukluk döneminin büyük bir kısmını, âdettendir ya, hep gereksiz ve çirkin nesnelere kaplıyordu. Mona da bundan nasibini almıştı. Güzellik, yani gerçek sanatsal güzellik, onun günlük yaşamına yalnızca gizli kapaklı yollardan giriyordu. Henry bunun son derece normal olduğunu fark etti: Rafine zevkin oluşması, duyarlılığın inşası sonradan gelecekti. Bunun dışında, ki bu düşünce boğazını düğümlüyordu, Mona az daha görme yetisini kaybediyordu. Şayet ilerleyen günlerde, haftalarda ya da aylarda gözleri tamamen kapanırsa hafızasında olanlar, yani yalnızca

parlak ama boş şeyler ona baki kalacaktı. Karanlığa gömülü, dünyanın ürettiği en kötü şeyleri zihninde canlandırıp durduğu bir hayat mı? Mümkünatı yoktu bunun. Korku vericiydi.

Henry akşam yemeğinde kızının canını sıkacak derecede sessiz ve mesafeliydi. Mona nihayet uyumaya gittiğinde Camille de kararlı bir edayla sesleri bastırmak ve çocuğun hiçbir şeyi duymaması için eski bir krom müzik kutusunda çalan Coltrane saksafonun sesini açtı.

“Baba. Mona şimdilik hazmetmiş gibi,” dedi sözcükleri konusunda tereddüt ederek, “olanları hazmetmiş gibi duruyor. Ama doktor bir çocuk psikiyatristine devam etmesini öneriyor. Muhtemelen tuhaf gelecek ama onu randevusuna sen götürebilir misin diye düşünüyordum. Böylece güvende hisseder...”

“Psikiyatrist mi? Kör olmasını engelleyecek şey bu mu yani?”

“Olay bu değil baba!”

“Bence bu ve siz doktora sormaya cesaret edene kadar da öyle kalacak! Bu arada doktor kim?”

Sohbete katılmaya çalışarak, “Adı Van Orst, çok iyi bir doktor,” diye nezaketsizce lafa atladı Paul.

“Baba, bir dur,” dedi Camille. “Beni dinle. Paul ve ben Mona’ya bir şey olmaması için elimizden gelen her şeyi yapacağız, anladın mı? Ama on yaşında ve hiçbir şey yaşamamış gibi davranamıyoruz. Doktor psikolojik dengesinin öncelikli olduğunu söylüyor. Bu yüzden sana sadece ilgilenip ilgilenemeyeceğini soruyorum, zira Mona’nın sana güveneceğinden eminim. Beni dinliyor musun baba?”

Henry gayet iyi dinliyordu. Fakat tam o an, saniyeler içinde aklına kıskançlıkla kendine sakladığı bir fikir geldi. Hayır, torununu çocuk psikiyatristine götürmeyecekti... Gençliğinin bahsettiği çirkinliği telafi edecek baştan aşağı farklı bir tedaviye onu tabi tutacaktı.

Ona her koşulda güvenen, başka hiçbir yetişkine etmediği kadar itimat eden Mona dünyanın en güzel ve insani şeylerinin korunduğu yerlere, müzelere giderken ona eşlik edecekti. Şans bu ya, Mona eğer bir gün sonsuza dek kör kalacak olursa, zihninin derinliklerinde, görsel ihti-

şamı ortaya çıkarabileceği bir yerde hiç değilse bir rezervuarı olacaktı. Dedesinin gözü bu planı tutmuştu... Değişmeyen ritüele göre renklerin ve çizgilerin sonsuz hazzı zihnine nüfuz edebilsin diye, haftada bir kez Mona'nın elinden tutup onu önce bir sanat eserine –sadece bir tanesine– sessizce uzun uzun bakmaya götürecekti. Sonra sözlü ifade ederek bakacaktı ki görsel zevk duyma aşamasını geçip sanatçıların yaşam hakkında bize ne söylediğini ve onu ne kadar aydınlattığını anlayabilsin. Küçük Mona'sı için ilaçtan daha iyi olacak bir şey hayal ediyordu: Önce Louvre Sarayı'na, ardından Orsay Müzesi'ne ve son olarak da Beaubourg'a gideceklerdi. Buralarda, evet, tam da buralarda, insanlığın en cüretkâr ve güzel eserlerinin korunmaya adanmış bu yerlerde torunu için bir takviye bulacaktı. Henry kendi halinde mutlu olan, dünyadan, Raphaël'in resmettiği etin üzerindeki vernikten ya da Degas'nın karakalemleriyle hareketlendirdiği bir çizgiden kopuk o sanatseverlerden değildi. Sanat eserlerinin kışkırtıcı niteliklerini severdi. Bazen şöyle derdi: “Sanat ya pirotekniktir ya da havacıya.” İster bütünüyle ister bir ayrıntısıyla olsun bir resmin, bir heykelin ya da bir fotoğrafın varoluşun anlamını harekete geçirebilme gücünü severdi.

Henry, Camille'in ondan yardım istediği anda yüzlerce imgenin saldırısına uğradı: *Mona Lisa*'nın arkasındaki kayalık hacimler, Michelangelo'nun *Ölmekte Olan Köle*'sinin arka tarafına yontulmuş maymun, *Horas Kardeşlerin Yemini*'nde sağda duran sarı bukleli çocuğun telaşlı ifadesi; Goya'nın *Kuzu* tablosundaki garip jelatinimsi böbrekler ve sonra Rosa Bonheur'un *Nivernais'de Pulluk Sürmek* tablosundaki toprak topakları, Whistler'in annesinin portresinde kullandığı kelebek şeklindeki imzası; Van Gogh'un kilisenin üzerinde tam durmayan yarım kubbesi... Hatta ve hatta Kandinsky'nin renkleri, Picasso'nun kırık çizgileri ya da Soulages'ın siyahötesi. Tüm bunlar ona seslenen, görülmeyi, duyulmayı, anlaşılmayı, sevmeyi isteyen pek çok işaret gibi, Mona'nın gözlerini tehdit eden küllere bir karşı ateş gibi zihninde belirmişti.

Henry kocaman gülümsedi:

“Anlaşıldı, her çarşamba günü öğleden sonra Mona’yı yanıma alacağım. Şu andan itibaren, sadece ama sadece ben varım. Psikolojik takipten ben sorumluyum. Bu, ikimiz arasında kalacak. Kabul ediyor musunuz?”

“İyi birini bulacak mısın baba? Eski arkadaşlarından tavsiye isteyecek misin?”

“Prensip konusunda anlaştık mı? Ben ilgileneceğim. Soru sorulmayacak, kimse de karışmayacak.”

“Ama rastgele bir çocuk psikiyatristi seçmeyeceksin, anlaşıldı mı? Çok dikkatli olacaksın.”

“Bana güveniyor musun canım benim?”

“Evet,” dedi Paul, Camille’in endişelerini gidermek için otoriter bir tavırla. “Mona size hayranlık besliyor, saygı duyuyor. Sizi kimseyi sevmeye kadar çok seviyor, o yüzden evet, size güveniyoruz.”

Camille kocasının sert sözleri üzerine hiçbir şey eklemeden usul usul kafasını salladı. Henry sağlam gözünden hafif nemli bir parıltı geçtiğini hissetti. Coltrane saksafon duvarları titretiyordu. Mona odasında uyuyor, Georges Seurat ona göz kulak oluyordu.